

MAGDALENA PARZYSZEK
Instytut Pedagogiki KUL
e-mail: mparzyszek1@op.pl

ROZUMOWANIE MORALNE

Urszula GRUCA-MIĄSIK, *Rozumowanie moralne. Osoba–Rozwój–Wychowanie*, Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego 2018, ss. 354.

Współcześnie moralność pozostaje jednym „z najważniejszych, ale i najtrudniejszych do zgłębienia, bo obciążonym [...] dużym stopniem subiektywności, wyróżnikiem osobowego życia człowieka” (z pracy Autorki, s. 7). W związku z tym, z uznaniem należy przyjąć pojawienie się publikacji Urszuli Grucy-Miąsik zatytułowanej *Rozumowanie moralne. Osoba–Rozwój–Wychowanie*. Jej wnikliwa lektura nakazuje zgodzić się z opiniami widniejącymi na okładce, a pochodzącymi od recenzentów: prof. dr. hab. Mirosława J. Szymańskiego i prof. dr. hab. Bogusława Śliwerskiego, że „nigdy dotąd problematyka rozwoju rozumowania moralnego dzieci i młodzieży, a w jakiejś mierze także dorosłych, nie była przedstawiona w oddzielnej monografii w literaturze polskiej” (Szymański) oraz że „brakuje we współczesnej myśli pedagogicznej analiz rozumowania moralnego” (Śliwerski).

Publikacja składa się z pięciu rozdziałów, które zatytułowano następująco: Rozdział I. „Współczesna zmiana społeczna i jej implikacje dla rozwoju rozumowania moralnego” (s. 21-89); Rozdział II. „Główne ujęcia rozwoju moralnego” (s. 90-114); Rozdział III. „Teoria rozwoju rozumowania moralnego Lawrence’a Kohlberga” (s. 115-164); Rozdział IV. „Modele inspirowane ujęciem Kohlberga” (s. 165-258); Rozdział V. „Zewnętrzne uwarunkowania rozwoju rozumowania moralnego” (s. 259-304).

Autorka omawianej publikacji podjęła się niełatwego zadania. Postawiła sobie za cel przedstawienie koncepcji rozumowania moralnego, zwłaszcza w odniesieniu do adolescentów, uwzględniając kontekst społeczny, etyczny i pedagogiczny, w jakim ono się dokonuje (s.13).

W rozdziale I Autorka charakteryzuje społeczeństwo w ponowoczesnej fazie rozwoju oraz ukazuje czas adolescencji jako krytyczny etap rozwoju rozumowania moralnego. Niezwykle interesujący i kluczowy dla podejmowanej problematyki jest paragraf 3. prezentujący rozwój rozumowania moralnego w perspektywie współczesnych koncepcji wychowania.

Analizie zostały poddane dwa odmienne nurty pedagogiczne, jakimi są: antypedagogika i katolicki personalizm.

W rozdziale II Autorka przedstawiła główne ujęcia rozwoju moralnego uwzględniając koncepcje psychoanalityczne, teorie behawioralne oraz teorie poznawczo-rozwojowe.

W rozdziale III, analizując poglądy Lawrence'a Kohlberga dotyczące teorii rozwoju rozumowania moralnego, Autorka ukazała jej założenia ogólne oraz stadialność rozumowania moralnego. Dla rozważań pedagogicznych niezwykle ważną wydaje się być analiza krytyczna prezentowanej teorii.

Rozdział IV jest bardzo ściśle połączony z rozdziałem III. W nim bowiem Autorka podejmuje zagadnienie modeli inspirowanych ujęciem L. Kohlberga. Należą do nich: neokohlberianizm, kulturowa koncepcja rozwoju, pragmatyzm, ujęcia dowartościujące czynniki wolitywno-aksjologiczne. W rozdziale tym Autorka uwzględniła także wielo- i wielopoziomowy model rozwoju moralnego przywołując niezwykle ważną dla niniejszych rozważań teorię społeczno-instytucjonistyczną i zasady psychologii moralności Haidta, poglądy Johna Mikhaila i jego teorię gramatyki moralnej, teorię modelu umysłowego sformułowaną przez Monicę Bucciarelli i Philipe Johnsona-Lairda, dwuprosesowy poznawczo-intuicjonistyczny model osądu moralnego Adenekana Dedeka. W nawiązaniu do powyższych rozważań odniosła się także do progresywizmu wychowawczego, analizując wychowanie w kontekście jego celowości: kontekst epistemologiczny (interakcjonizm) i psychologiczny (ujęcie poznawczo-rozwojowe) oraz kontekst aksjologiczny.

Ostatni rozdział V podejmuje zagadnienie zewnętrznych uwarunkowań rozwoju rozumowania moralnego. W nim Autorka uwzględnia środowiskowe konteksty rozwoju rozumowania moralnego, religię jako czynnik identyfikacji moralnej oraz dystynktywny kontekst płci.

Problematyka, podjęta przez Autorkę, jest interesująca pod względem społecznym, kulturowym, moralnym, ale też interdyscyplinarnym. W świetle literatury pedagogicznej niniejsza publikacja uzupełnia pewnego rodzaju lukę.

Podjmując się próby oceny publikacji należy zwrócić uwagę na jej warstwę metodologiczną. Całość jest skonstruowana w sposób logiczny i spójny. Można zatem wyróżnić w niej zasadnicze obszary badawcze. Zostały one poprzedzone Wstępem (s. 7-20), a zwieńczone Zakończeniem (s. 305-320). Na szczególną uwagę zasługuje bardzo zróżnicowana bibliografia licząca 34 strony (s. 321-355).

Podjmując się natomiast oceny formalnej recenzowanej publikacji należy z całą wnikliwością zauważyć, że została ona przygotowana w sposób dogłębnie przemyślany, styl wypowiedzi jest poprawny, a stosowany przez Autorkę język jest zrozumiały.

Przypatrując się walorom praktycznym, prezentowana problematyka może okazać się użyteczna tak dla osób indywidualnych, ale także dla społeczności, którym nie jest obojętne etyczne funkcjonowanie człowieka.

Podsumowując, książka *Rozumowanie moralne. Osoba–Rozwój–Wychowanie* posiada walory teoriopoznawcze i wnosi cenny wkład do pedagogiki oraz nauk pokrewnych. Pragnę pogratulować Autorce pomysłu na książkę, mądrości i wnikliwości w analizowaniu i przywoływaniu treści oraz życzyć by to „dzieło” owocowało we wszelkich poczynaniach oraz w praktyce pedagogicznej.